

«ТУМАННА ПОЕЗІЯ» В КИТАЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ТРАДИЦІЙ ТА НОВАТОРСТВА

За допомогою аналізу китайської «туманної поезії» виокремлено основні традиційні та новаторські образи, які формують особливий вплив на читача. Прстежується роль традицій та новаторства у формуванні літератури.

Ключові слова: *«туманна поезія», традиція, новаторство, образ.*

Література – це надзвичайно важливий компонент у житті та процесі розвитку людства. Як кожен хімічний елемент має власну формулу, так і для літературного слова існує традиція. Література супроводжує людство впродовж всієї історії, що було б неможливим, якби не збереження традицій і формування новаторських елементів.

Традиція (лат. tradition – *передавання*) – це передавання художнього досвіду від одного покоління митців до іншого, його творче переломлення в історії культури [1]. Продовжувати традиції означає творчо засвоювати досвід попередників. У мистецтві, кожен новий крок завжди базується на набутому естетичному досвіді. О.Бушмін зазначає, що художні традиції, які беруть початок у творчості окремих письменників, перебувають у постійній взаємодії, схрещуванні, у процесі оновлення і збагачення. Літературні традиції бувають різними за характером: одні існують недовго, інші, змінюючись, удосконалюючись, розвиваються протягом кількох століть. Традиції нерозривно пов'язані з новаторством [2].

Новаторство (лат. novator – *той, що стоїть заново; винахідник; той, що оновлює*) – виникнення нового, в результаті пізнавальної діяльності людини, та вираження її творчих здібностей [1]. О. Галич вважає, що новаторство – це пошук нових шляхів у літературі, це відмова від старих традицій і створення нових. Воно під силу тільки талановитим письменникам, які глибоко відчують вимоги доби, наперед прогнозують хід її розвитку, сміливо кидають виклик майбутньому. Внесок письменників-новаторів полягає в тому, що вони зуміли нетрадиційно подивитися на довколишню дійсність, побачити в ній такі явища та конфлікти, які раніше не помічалися, відкрити таких героїв, яких до них ніхто не зображував [2]. Отже, можна зробити висновок, що синтез традицій і новаторства – це засвоєння художнього досвіду попередників і формування нового.

Відомий український літературознавець Ю. Ковалів зазначає, що «чистого новаторства, як і чистої традиції, не існує». Небезпека може критися у тому, що через абсолютизацію традиціоналізму, тобто лише орієнтування на канон може зашкодити розвитку літератури і породити так зване епігонство – творчо неоригінальне наслідування якого-небудь діяча [4].

Зазвичай, вираження традиції у літературі відбувається через теми, мотиви, образи, жанрові та композиційні особливості. Новаторство, у свою чергу, може бути у відкритті нових тем, жанрових форм, типів, засобів відображення художньої дійсності. Письменник-новатор – це митець, який бере за основу світовий і національний досвід усної і писемної творчості і використовує його для створення власних сюжетів, образів, ремінісценсій, переспівів, перекладів, колажів тощо.

Традицію і новаторство не слід сприймати як опозицію, оскільки це два взаємопов'язані аспекти розвитку художньої літератури. Першою моделлю співвідношення традиції і новаторства в історії європейської літератури є фольклор і художня література. У перші століття вплив фольклору на художню творчість писемного характеру був значним, що особливо помітно в давній літературі, де яскраво виражено домінування традиції. На той момент новаторські елементи були неусвідомленими і естетично незначними.

Класичне мистецтво, як чітко продумане та обмежене встановленими нормами, демонструє новаторство в утвердженні таких нових жанрів, як трагедія, комедія, лірична поезія, наукові і філософські трактати тощо. Період середньовіччя характеризується домінуванням традиції, яка базувалася на християнських цінностях, але в епоху середньовіччя також з'являються і нові жанри: героїчний епос, куртуазна лірика, лицарський роман тощо. Література відродження і класицизму XVII–XVIII ст. вважається складним синтезом традиції і новаторства. Це період естетично усвідомленого повернення до традицій античного мистецтва. Письменники, художники, різьбярі використовували античні і середньовічні сюжети та образи, які обрамлювали в тогочасну сучасність [1].

Новаторство починає бурхливо розвиватися у літературі другої половини XVIII ст., із утвердженням сентименталізму. Прихильники сентименталізму зосереджували увагу на приватному житті людини, а романтики на початку XIX ст. оголосили важливою особливістю літератури оригінальність. Свого апогею новаторство досягає в літературі модернізму [2]. Література XX ст. закарбувалася в історії літературознавства новими шляхами творчості, чим збагатила попередньо досягнуті результати.

Якщо взяти до уваги історію китайської поезії, то варто зазначити, що на будь-якому етапі її розвитку митці по-різному дотримувалися традиції,

а от новаторство досягнуло свого найбільшого розвитку після «Культурної революції» (1966-1976 рр.), яка закарбувалася в пам'яті китайського народу, як період насадження культу Вождя. За ці трагічні роки масово винищували всіх, хто виявляв непокору, або мав сміливість на власну думку, яка суперечила встановленим ідеям існування суспільства. Ніхто не міг навіть мріяти про свободу слова, а право на існування мали лише ті, хто витримував перевірки і сувору цензуру, в результаті якої ліквідували все, що не було сумісним із пропагандою культу Вождя – Мао Цзедуну.

Друга половина ХХ ст., а саме кінець 70-тих відомий в історії сучасної китайської літератури як «новий період» (新时期文学). У витоків такої трансформації була поезія, що отримала назву «туманна поезія» (朦胧诗). Для китайської літератури це було справжнім досягненням та відкриттям. До представників даної літературної течії належать такі поети як Бей Дао 北岛 (справжнє ім'я Чжао Чженкай 赵振开, 1949-), Шу Тін 舒婷 (справжнє ім'я Гун Пейюй 龚佩瑜, 1952-), Гу Чен 顾城 (1956-1993), Лінь Ман 林莽 (1949-), Лян Сяобін 梁小斌 (1954-), Цзян Хе 江河 (1956-), Ман Ке 芒克 (1950-), Ван Сяоні 王小妮 (1955-) та інші.

Особливість творів представників цього угруповання полягає у тому, що вони є своєрідною реакцією на довготривале навмисне духовне зубожіння, що панувало в суспільстві. Зацікавлення «туманною поезією» виникає в результаті пнеосягнення багатогранного внутрішнього світу творів, тому читач не просто сприймає текст, а зупиняється і зосереджується на ньому, намагається зрозуміти, розкодувати його, що ще більше заманює. Такого виду вірші є чудовими прикладами взаємоіснування традиції та новаторства, оскільки в них є як відоме, так і нове для читача.

Новаторство можна досліджувати із різних аспектів, оскільки воно може розвиватися в будь-якому напрямі. Мета статті – розглянути образну палітру китайських «туманних віршів». Шляхом аналізу образів поезії можна показати на чітких прикладах, як співіснує традиція і новаторство. Кожна література світу обов'язково має традиційні образи, які широко використовуються і є загально зрозумілими для представників її нації. Тому досить цікаво також пізнати, які образи додає в літературу митець, оскільки це своєрідна кодова система сучасності поета.

У вузькому розумінні образом називають специфічну форму буття художнього твору в цілому і усіх складових його елементів зокрема. Загальноприйнятим у сучасному літературознавстві є визначення художнього образу Л. Тимофєєва: «Образ – це конкретна і водночас узагальнена картина людського життя, що створена за допомогою вимислу і має естетичне значення» [2]. Традиційні образи Китаю дуже цікаві європейському читачеві, оскільки відображають зовсім іншу культуру. Взагалі, таких образів досить

багато. Їх особливість полягає у багатогранності, оскільки вони поєднують у собі різні плани дійсності, і мають як предметне зображення, так і глибокий зміст, який приховує важливу інформацію, що «неозброєним оком» не можливо побачити і зрозуміти. До найпопулярніших належать такі:

– повний місяць (明月) – возз'єднання родини; спогади про домівку або Батьківщину;

– весна (春) – молодість;

– осінь (秋) – старіння, кінець життя;

– хризантема (菊花) – довголіття; а також у давньому Китаї пили вино із пелюсток хризантеми і гіркий присмак нагадував про прихід осені (старіння);

– фенікс (凤凰) – щастя, гармонія у житті подружжя; також символізує процвітання країни; символ імператриці;

– метелики (蝴蝶) – кохання;

– дикі гуси (雁) – новина, звістка, лист;

– цикада (玄虫) – наближення осені; швидкоплинність життя;

– роса (露水) – швидкоплинність життя [3].

Це лише невелика частина традиційних образів китайської літератури, але саме вони є улюбленими для митців слова у Китаї.

Ми розглянемо вірші, які належать до китайської «туманної поезії», щоб показати синтез традиції і новаторства другої половини ХХ ст.. Представники цієї літературної течії брали за приклад не лише поезію Китаю, а були знайомими із творчістю письменників західних країн, що робить їх вірші надзвичайно цікавими для дослідження. Їхні твори увібрали в себе техніку малювання натяків, символів, асоціацій, що відображає естетичні риси завуальованості та розкриття сутності водночас. Ця поезія сповнена новими способами вираження та образами нової доби. Водночас у ній знайшлося місце й традиційним образам та засобам [5].

У поезії Шу Тін можна зустріти образи весни і зими, як, наприклад, у вірші «Початок весни»“初春”:

朋友，是春天了

驱散忧愁，揩去泪水

向着太阳微笑

虽然还没有花的洪流

冲毁冬的镣铐

奔泻着酩酊的芬芳

泛滥在平原、山坳

Друзе, вже ж весна.

Розганяй смуток, зітри сльози,

*Повернись на зустріч сонцю, що
всміхається.*

Хоча ще не буяє цвіт,

але зимові кайдани розбиті,

і аромат насичений, п'янкий

розлився по рівнинах і ущелинах гірських.

У цьому вірші читач зустрічає як відомі, так і нові образи. Поряд із *весною*, ще є образ *сонця*, який досить часто спостерігається у творах поетеси.

У поезії Шу Тін образ *сонця* отримав не лише значення елемента гарної погоди, а й символізує зміни на краще, появу позитиву і віри у світле майбутнє. Для запевнення у постійному існуванні нового образу *сонця* можна прочитати кілька рядків із іншого її вірша «Надсилаю подарунки» “馈赠”:

我的快乐是阳光的快乐
短暂，却留下不朽的创作

*Моя радість – це радість сонячного світла,
короткочасна, однак залишається
безсмертним творінням
в очах дітей
Загорається золотавого кольору вогником,
у насінні, що є зародком.*

在孩子双眸里
燃起金色的小火
在种子胚芽中

Варто зазначити, що серед усіх представників «туманної поезії», Шу Тін найбільше звертається до традиційних образів і мотивів, що яскраво виражено у назвах її віршів: «Ніч середини осені» “中秋夜”, «Осіннім вечором проводжаю друга» “秋夜送友”, «Білий лебідь» “白天鹅” та інші.

Інший автор «туманних» віршів – Гу Чен – також використовує образ *сонця* у своїх творах. Наприклад, вірш «Повертаюся додому» “回家”:

我看见你的手
在阳光下遮住眼睛
promіння.

*Я побачив твою руку,
вона цільно прикривала очі від сонячного*

我看见你头发
被小帽遮住
我看见你手投下的影子
在笑
你的小车子放在一边

*Я побачив твоє волосся,
воно ретельно забране під головний убір.
Я побачив тінь від твоєї руки,
і знову усміхнувся.
Твоя машина стоїть в стороні*

Sam Сем.

你不认识我了
我离开你太久的时间
我离开你
是因为害怕看你
我的爱
像玻璃
是因为害怕
在台阶上你把手伸给我

*Ти не знаєш мене,
Я покинув тебе дуже давно.
Я покинув тебе,
все через те, що боявся поглянути на тебе.
Моє кохання
подібне склу,
через те, що боюся,
що на сходах ти протягнеш до мене руку...*

Цей вірш – чудовий приклад поєднання традиції і новаторства, яке відбувається на різних рівнях. Ми можемо спостерігати образ *сонця* – *сонячне проміння* і *тінь* слугують для створення приємного настрою у читача, тобто уособлюють щось позитивне, оскільки автор сам пише, що він посміхається. Також ми бачимо, що кохання Гу Чен порівнює зі *склом*, що не є традиційним образом, оскільки скло – це не властивий матеріал для Китаю, але таким

чином автор вказує на те, яке його кохання тендітне і крихке. Простежується і традиція ставлення до коханої – сором’язливість, виховання, через яке він не лише не може дозволити собі до неї доторкнутися, а й поглянути на неї, що вже не так часто відбувається наприкінці ХХ ст.

Розглянемо також вірш Бей Дао. Уже з назви читач може зрозуміти, що вірш глибоко філософський, оскільки його назва «Пустка»“空白”:

贫困是一片空白	<i>Нужденність – це пустка,</i>
自由是一片空白	<i>свобода – це пустка,</i>
大理石雕像的眼睛里	<i>в очах мармурової статуї.</i>
胜利是一片空白	<i>Перемога – це пустка,</i>
黑鸟从地平线涌来 (у порівнянні)	<i>із чорною пташиною, що</i>
	<i>виривається із лінії горизонту.</i>
显露了明天的点点寿斑	<i>Проявилися завтрашні, віком намальовані,</i>
<i>плями на шкірі.</i>	
失望是一片空白	<i>Поразка – це пустка,</i>
在朋友的杯底	<i>коли є друзі, що можуть випити з тобою</i>
	<i>до дна.</i>

У творі ми можемо спостерігати образ *пустки* поряд із традиційними темами для китайської поезії: нужденності, вірності і дружби. Новий образ *пустки* несе в собі значення того, що є речі, за які ми переживаємо, на які витрачаємо своє життя, але якщо замислитись, то вони того не варті, оскільки це – *ніщо*.

Отже, у світі літератури, традиція і новаторство – це важливі елементи, які посідають чільне місце, оскільки вони, як постійний колообіг життя завжди змушують не забувати все, що було до нас і підштовхують на розвиток і творення нового. Друга половина ХХ ст., вважається «новим періодом» для літератури Китаю, і їх цінність полягає в майстерному володінні поєднання традиції і власного новаторства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Волинський П.К. Основи теорії літератури / П.К. Волинський. – К., 1967.
2. Галич О. Теорія літератури: Підручник / За наук. ред. Олександра Галича. – Київ: Либідь, 2001. – С. 288.
3. Кравцова М. Е. Поэзия древнего Китая. Опыт культурологического анализа / М.Е. Кравцов. – СПб., 1994.- 544 с
4. Ковалів Ю.І. Літературознавча енциклопедія: У 2 т. / Автор-укладач Ю.І. Ковалів. – К., 2007.
5. Мурашевич, К.Г. «Туманна поезія» як феномен китайської літератури другої половини ХХст. // China, Korea, Japan: methodology and practice of culture interpretation. – Kiev-Seoul, 2013. – С. 150-154.

6. 北岛 «空白» [电子资源] 。Бей Дао «Пустка» [Електронний ресурс] // Культурний архів поезії Китаю. – Режим доступа : <http://www.shigeku.org/shiku/xs/beidao/> (03.03.2014). – Назва з екрана.

7. 顾城 «回家» [电子资源]。(Гу Чен «Повертаюся додому» [Електронний ресурс] // Культурний архів поезії Китаю. – Режим доступа : <http://www.shigeku.org/shiku/xs/gucheng.htm>) (07.02.2014). – Назва з екрана.

8. 舒婷 «馈赠», «初春» [电子资源]。(Шу Тін «Надсилаю подарунки», «Початок весни») [Електронний ресурс] // архів сайту Китайської сучасної поезії онлайн. – Режим доступа : <http://www.chinapoesy.com/XianDaiAuthorDB0C5736-3574-462B-87A4-39F4E5F4DEA2.html>)

Стаття надійшла до редакції 18.04.2014

Безверхняя Ю.В., студ.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченка

«ТУМАННАЯ ПОЭЗИЯ» В КИТАЙСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ СКВОЗЬ ПРИЗМУ ТРАДИЦИЙ И НОВАТОРСТВА

С помощью анализа китайской «туманной поэзии» выделено основные традиционные и новаторские образы, которые формируют особенное влияние на читателя. Также указано роль традиции и новаторства в формировании литературы.

Ключевые слова: «туманная поэзия», традиция, новаторство, образ

Bezverkhnia I.V., stud.,
Institute of Philology Taras Shevchenko University of Kyiv

“MISTY POETRY” IN CHINESE LITERATURE IN THE LIGHT OF TRADITION AND INNOVATION

With the help of analysis of Chinese “misty poetry” we found out main traditional and innovational images, which form the special effect on the reader. Also we emphasize the role of tradition and innovation in the formation of literature.

Key words: “misty poetry”, tradition, innovation, image